

Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare

Ghid lingvistic

Limba română în Ungaria

Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare, tratat al Consiliului Europei, protejează și promovează printre altele limba română în Ungaria. Acest ghid lingvistic vă îndrumă către prevederile Cartei, pe care Ungaria trebuie să le aplice limbii române.

Cu toate acestea, nici Ungaria, nici Carta, nu vă pot proteja limba singure. Principala responsabilitate vă revine dumneavoastră. Limba română în Ungaria va supraviețui doar dacă dumneavoastră o folosiți zi de zi – și peste tot. Și hai să fim sinceri: o limbă care este folosită doar în jurul mesei de bucătărie cu siguranță va muri.

Nu vă încuiați limba în casă: luați Carta în serios și folosiți-vă de multitudinea de oportunități pe care ea la garantează, în ceea ce privește folosirea limbii române în viața publică cotidiană.

Folosește-ți limba, nu o lăsa să moară!

Obiective și principii

În ceea ce privește limba română, în zonele în care limba română este folosită și în funcție de situația limbii române, Ungaria își întemeiază politica, legislația și practica printre altele pe următoarele obiective și principii:

- **recunoașterea limbii române** ca o expresie a bogăției culturale
- **respectarea ariei geografice a limbii române**, în așa fel încât diviziunile administrative existente sau noi să nu constituie un obstacol pentru promovarea limbii române
- necesitatea unei **acțiuni hotărâte pentru promovarea limbii române** în vederea salvării ei.

Ungaria se angajează să elimine, dacă nu a făcut-o deja, orice **distincție, excludere, restricție sau preferință nejustificată** relativă la folosirea limbii române și având drept scop descurajarea sau punerea în pericol a menținerii sau dezvoltării acesteia. **Adoptarea de măsuri speciale** în favoarea limbii române,

destinate să promoveze egalitatea între vorbitorii limbii române și restul populației sau urmărind să țină seama de situațiile ei specifice, nu este considerată ca un act de discriminare față de vorbitorii limbilor mai răspândite.

Ungaria se angajează să promoveze, prin măsuri corespunzătoare, înțelegerea reciprocă între toate grupurile lingvistice ale țării, îndeosebi acționând în așa fel încât **respectul, înțelegerea și toleranța față de limbile regionale sau minoritare** să figureze printre obiectivele educației și instruirii desfășurate în țară, și să încurajeze mijloacele de comunicare în masă să urmărească același obiectiv.

În determinarea politicii față de limba română, Ungaria se angajează să **ia în considerare necesitățile și dorințele exprimate de grupurile ce folosesc limba română**. Ungaria este încurajată să creeze, dacă este necesar, organe cu rol consultativ asupra tuturor chestiunilor legate de limba română.

Învățământ

În materie de învățământ, Ungaria se angajează, în ceea ce privește zonele în care este folosită limba română, în funcție de situația limbii române și fără a aduce atingere învățământului în limba (-ile) oficială (-e) a (ale) statului:

- să prevadă desfășurarea unei **educații preșcolare** sau a unei părți substanțiale a educației preșcolare în limba română, cel puțin **pentru elevii** ale căror familii o solicită și al căror număr este considerat suficient
- să prevadă desfășurarea unui **învățământ primar, a unui învățământ secundar, a învățământului tehnic și vocațional**, în întregime sau a unei părți substanțiale a acestuia, în limba română (limba română ca limbă de predare) sau să prevadă, în cadrul tuturor acestor forme de învățământ, ca predarea limbii române să facă parte integrantă din programa de învățământ, cel puțin **pentru elevii** ale căror familii o solicită și al căror număr este considerat suficient
- să încurajeze și/sau să autorizeze crearea unui învățământ superior în limba română sau a unor modalități permițând

studierea limbii române în universitate sau în alte instituții de învățământ superior

- să favorizeze și/sau să încurajeze predarea limbii române în cadrul **educației pentru adulți sau al educației permanente**;
- să ia măsuri pentru asigurarea **predării istoriei și a culturii** pe care limba română le exprimă
- să asigure **pregătirea de bază și permanentă** a cadrelor didactice necesare punerii în aplicare a măsurilor numite mai sus
- să creeze unul sau mai multe **organe de control** însărcinate să urmărească măsurile adoptate și progresele realizate în direcția instituirii sau a dezvoltării predării limbii române și să realizeze asupra acestor chestiuni rapoarte periodice care vor fi făcute publice.

În materie de învățământ și în ceea ce privește **zonele altele decât cele** în care este folosită în mod tradițional limba română, Ungaria se angajează să autorizeze, să încurajeze și să creeze, dacă numărul vorbitorilor limbii române o justifică, predarea în limba română sau predarea limbii române la niveluri de învățământ corespunzătoare.

Justiția

Ungaria se angajează, în ceea ce privește circumscripțiile autorităților judiciare în care numărul persoanelor folosind limba română justifică măsurile specificate mai jos, în funcție de situația

limbii române și cu condiția ca utilizarea posibilităților oferite de prezentul paragraf să nu fie considerată de către judecător ca împiedicând buna administrare a justiției:

în cadrul **procedurilor penale**

- să garanteze acuzatului dreptul de **a se exprima în limba română**
- să prevadă ca **cererile și probele**, scrise sau orale, să nu fie considerate ca inadmisibile numai pe motivul că sunt formulate în limba română
- să administreze în limba română, la cerere, **actele** în legătură cu procedurile judiciare

dacă este necesar prin recurgerea la **interpreți și traduceri** care să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați,

în cadrul **procedurilor civile** și a **procedurilor în fața jurisdicțiilor competente în materie administrativă**

- să permită, ca atunci când o **parte la un litigiu** trebuie să compară personal în fața unui tribunal, aceasta **să se exprime în limba română**, fără ca prin aceasta să se expună la cheltuieli suplimentare
- să permită administrarea de **documente și probe** în limba română

dacă este necesar prin recurgerea la **interpreți și traduceri**.

Ungaria se angajează să nu conteste **validitatea** actelor juridice întocmite în țară numai pe motivul că acestea sunt redactate în limba română.

Autoritățile administrative și serviciile publice

În **circumscripțiile administrative ale statului** locuite de un număr de vorbitori de limba română, care justifică măsurile specificate mai jos și în funcție de situația limbii române, Ungaria se angajează, în măsura în care este posibil

- să vegheze ca vorbitorii de limba română să poată **prezenta ca valabil un document întocmit în limba română**
- să permită autorităților administrative **să întocmească documente în limba română**

În ceea ce privește **autoritățile locale și regionale** din zonele locuite de un număr de vorbitori de limba română în care se justifică măsurile specificate mai jos, Ungaria se angajează să permită și/sau să încurajeze:

- posibilitatea pentru vorbitorii de limbă română de a **prezenta cereri orale sau scrise în limba română**
- **folosirea de către autoritățile locale și regionale a limbii române în dezbaterile din Consiliile lor**, fără a exclude, totuși, folosirea limbii (-lor) oficiale a (ale) statului

- folosirea sau adoptarea, dacă este cazul alături de denumirea în limba (-ile) oficială (-ale), a formelor tradiționale și corecte ale **toponimiei** în limba română.

În ceea ce privește **serviciile publice** asigurate de către autoritățile administrative sau de către alte persoane care acționează în cadrul competenței acestora, Ungaria se angajează, în zonele în care limba română este folosită, în funcție de situația limbii române și în măsura în care acest lucru este posibil, să permită vorbitorilor de limba română **să formuleze cereri în limba română**.

În vederea aplicării dispozițiilor de mai sus, Ungaria se angajează pentru

- **traducerea sau interpretarea** eventual solicitată
- satisfacerea, în măsura în care este posibil, a cererilor **agenților publici care cunosc limba română** de a fi repartizați în zona în care limba română este folosită.

Ungaria se angajează să permită, la cererea celor interesați, folosirea sau adoptarea de **patronime** în limba română.

Mijloace de comunicare

Ungaria se angajează, pentru vorbitorii limbii române, în zonele în care limba română este folosită, în funcție de situația limbii române, în măsura în care autoritățile publice au, în mod direct sau indirect, competențe, atribuții sau un rol în acest domeniu, cu respectarea principiilor de independență și autonomie a mijloacelor de comunicare:

- să ia măsuri corespunzătoare pentru ca **difuzorii de radio și televiziune cu caracter de serviciu public să programeze emisiuni în limba română**
- să încurajeze și/sau să faciliteze **emiterea de programe private de radio în limba română**, în mod periodic
- să încurajeze și/sau să faciliteze **difuzarea de programe private de televiziune în limba română**, în mod periodic

- să încurajeze și/sau să faciliteze crearea și/sau menținerea **cel puțin a unui organ de presă în limba română**
- să acopere **costurile suplimentare ale mijloacelor de comunicare ce utilizează limba română**, atunci când legea prevede o asistență financiară, în general, pentru mijloacele de comunicare
- să sprijine **formarea jurnaliștilor** și a personalului pentru mijloacele de comunicare ce utilizează limba română.

Ungaria se angajează să vegheze ca interesele **vorbitorilor de limba română să fie reprezentate sau luate în considerare** în cadrul structurilor eventual create, în conformitate cu legea, având ca sarcină garantarea libertății și a pluralității mijloacelor de comunicare.

Activități și facilități culturale

În ceea ce privește activitățile și facilitățile culturale – în special **biblioteci, videoteci, centre culturale, muzee, arhive, academii, teatre și cinematografe, precum și operele literare și producția cinematografică, folclorul, festivalurile, industria culturală**, incluzând în special utilizarea de noi tehnologii – Ungaria se angajează, în zonele în care limba română este folosită

și în măsura în care autoritățile publice au competențe, puteri sau un rol în acest domeniu:

- să încurajeze formele de exprimare și inițiativele specifice limbii române și să favorizeze diferite mijloace de acces la operele produse în limba română

- să favorizeze diferitele modalități de acces în alte limbi la operele produse în limba română, sprijinind și dezvoltând activitățile de traducere, dublare, post-sincronizare și subtitrare
- să favorizeze accesul în limba română la operele produse în alte limbi, sprijinind și dezvoltând activitățile de traducere, dublare, post-sincronizare și subtitrare
- să încurajeze **participarea directă a reprezentanților limbii române** la demersurile de organizare a facilităților și de planificare a activităților culturale

- să încurajeze și/sau să faciliteze crearea **unuia sau mai multor organisme** însărcinate să colecteze, depoziteze și să prezinte sau să publice operele realizate în limba română.

În ceea ce privește **alte zone** decât cele în care limba română este folosită, în mod tradițional, Ungaria se angajează să autorizeze, să încurajeze și/sau să prevadă, dacă numărul vorbitorilor de limba română justifică aceasta, activități sau facilități culturale adecvate, în conformitate cu paragraful precedent.

Ungaria se angajează ca în politica **sa culturală pe plan extern** să acorde un loc corespunzător limbii române și culturii pe care ea o exprimă.

Viața economică și socială

În ceea ce privește activitățile economice și sociale, Ungaria se angajează, pentru ansamblul țării, să excludă din propria legislație, orice dispoziție care interzice sau limitează în mod nejustificat, folosirea limbii române în documentele referitoare

la viața economică sau socială, și, mai ales, în contractele de muncă și în documentele tehnice, cum ar fi instrucțiunile de utilizare a produselor sau a echipamentelor tehnice.

Schimburi transfrontaliere

Ungaria se angajează,

- să aplice acordurile bilaterale și multilaterale existente care o angajează față de **statele în care limba română este folosită** într-o formă identică sau apropiată sau, dacă este necesar, să depună toate eforturile pentru a încheia astfel de acorduri, de natură să favorizeze **contactele** între vorbitorii de limba română

din statele respective, în domeniile **culturii, învățământului, informației, formării profesionale și educației permanente**

- în interesul limbii române, să faciliteze și/sau să promoveze **cooperarea transfrontalieră**, mai ales între **autoritățile regionale sau locale** din zonele în care limba română este folosită.

Ați întâlnit probleme?

Orice organizație sau asociație constituită în mod legal în Ungaria poate atrage atenția Consiliului European în legătură cu probleme referitoare la obligațiile asumate de Ungaria sub egida Cartei. Asemenea declarații pot fi trimise la:

European Charter for Regional or Minority Languages
Directorate of Education and Languages
Directorate General IV - Education, Culture and Heritage, Youth and Sport
Council of Europe
F-67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

www.coe.int/minlang

The Language Guides were conceived to provide, for each language covered by the European Charter for Regional or Minority Languages, an overview of the provisions applying to it. This citizen's guide does not replace the Charter. For the authentic wording of all the provisions accepted by the Parties and the list of regional or minority languages covered by them, please refer to the Council of Europe's website at <http://conventions.coe.int>. Further Language Guides will be gradually prepared.